

Cosmopterix zieglereella

Franje

Aflevering 5; 15 februari 2000.

Mededelingen uit de Secties
Snellen en Ter Haar van de
Nederlandse Entomologische
Vereniging

Redactie: Cees Gielis, Frans Groenen, Maurice Jansen & Jaap van Vuure

Redactieadres: Mr. Haafkensstraat 36, 4128 CJ Lexmond. Tel./fax: 0347 341 555.

E-mail: C.GIELIS@NET.HCC.NL

ISSN: 1388-4409

Abonnementen: leden van de Secties gratis; niet-leden f20.-- per jaar.

INHOUD

Van de redactie	1
Verslag en faunistische mededelingen van vorige "Snellen" vergadering door R.T.A. Schouten	2
Verslag en faunistische mededelingen van vorige "Ter Haar" vergadering door B. van Aartsen	6
<i>Nudaria mundana</i> (L.) herontdekt en gekweekt door R. de Vos	9
Voorlopige determinatie-tabel voor de <i>Psychidae</i> van Nederland door C. Gielis	10
<i>Elachista bisulcella</i> (Duponchel, 1843) door F. Groenen	12
Vangsten van de Peelexcursie 1999 door R. de Vos	13
<i>Noctua janthe</i> en <i>N. janthina</i> : eerste terugmelding door H. ten Holt	16
Voorjaarsbijeenkomst van de sectie "Ter Haar"	18
Voorjaarsbijeenkomst van de sectie "Snellen"	18
Ledenlijst van de sectie "Snellen"	19

VAN DE REDACTIE

Met dit nummer van **Franje** zijn we een andere weg ingeslagen. In de afgelopen vergaderingen was gevraagd of u bezwaar had tegen een integratie van de mededelingen van de secties "Snellen" en "Ter Haar". Uw enthousiasme voor dit plan heeft tot deze eerste gecombineerde aflevering geleid. Het studieobject binnen de secties betreft zeer nauw verwante groepen insecten. De scheiding tussen macro- en micro-lepidoptera is niet "natuurlijk", maar door de mens "bedacht". Binnen de secties is interesse voor beide groepen insecten; velen zijn zowel lid van **Snellen** als **Ter Haar**. Er is een toenemende belangstelling en waardering voor elkaars werk binnen de secties. Bovenstaande overwegingen rechtvaardigen de gezamenlijke uitgave van één mededelingenblad ten behoeve van de leden van beide secties.

VERSLAG EN FAUNISTISCHE MEDEDELINGEN VAN DE BIJEENKOMST VAN DE SECTIE "SNELLEN"

GEHOUDEN TE LEXMOND OP 13 november 1999 door R.T.A. Schouten

Aanwezig zijn de dames: Puplesiene en Wolschrijn, en de heren: Van Aartsen, Asselbergs, Beers, Van den Berg, Biesenbaum, Bot, Cox, Gielis, Groenen, Groothedde, Houkes, Huisman, Kaijadoe, Koster, Kuchlein, Van Lettow Sr + Jr, Lucas, Nieuwland, Pieterse, De Prins, Romeijn, Rooij, Schouten, Van Stiphout, De Vos, Van Vuure, Wittland, Van der Wolf, Wolschrijn, Zumkehr, Zwier.

Afwezig met kennisgeving de heren: Alders, Van Deventer, Hellers, Jansen, Van Nieukerken, Van Tuyl, Zwakhals.

1. Bij afwezigheid van de voorzitter opent de secretaris de bijeenkomst. Hij verontschuldigt een aantal leden dat helaas verhindert is.

2. Bestuursmededelingen en ingekomen stukken.

Door omstandigheden is er het verzoek binnengekomen van de Sectie Ter Haar om hun mededelingen ook in Franje te kunnen plaatsen. De bijeenkomst stemt in met het in Franje plaatsen van de mededelingen van de Sectie Ter Haar. Hierdoor wordt evenwel de dead-line voor het inleveren van copy vervroegd tot 15 januari 2000, anders kan het blad niet op tijd verschijnen voor de vergadering van Ter Haar op 28 februari 2000.

Helaas komt er van de aanwezigen geen reactie op de vraag naar een nieuwe excursieplek voor de komende zomer. Het bestuur zal zien of er toch nog iets (personen) te vinden is opdat de excursie kan plaatsvinden.

Ingekomen stukken:

a. Er is een schrijven van het bestuur van de NEV binnengekomen met de oproep om eens op de website van de NEV te kijken: www.xs4all.nl/~nev.

b. Vanuit Naturalis is er een brief gekomen van Van Nieukerken met daarin een overzicht van de nieuwe verdeling van de conservatoren en de onder hun vallende collecties. De Microlepidoptera vallen voortaan onder Van Nieukerken voor afspraken, verzoeken enz. nodigt hij ons uit om met hem contact op te nemen.

Het boek over de Gelechiidae is binnen en naar de inschrijvers gestuurd. Zumkehr ontvangt een applaus voor zijn inzet.

Koster geeft de stand van zaken weer van de commissie "Tijdschriften". De commissie heeft haar rapport aan het NEV-bestuur aangeboden en wacht nu op een reactie. Het voorstel houdt o.a. in E.B. omvormen zodat het meer een blad voor de leden is en niet te wetenschappelijk, Engels-talige artikelen minder in aantal, een groter formaat met liefst ook kleurenplaten. Een paar probleempunten zijn de financiën, de huidige waarde van E.B. als ruilobject en het vinden van een redactie.

Zwakhals zal op 11 maart 2000 uitleg geven over ORDE versie 4; bij deze wordt iedereen gevraagd om zijn problemen, vragen etc. vast te leggen en op de komende vergadering aan Zwakhals voor te leggen.

Kuchlein doet kort uit de doeken hoe hij op de komende vergadering het onderwerp "sleutels" zal aanpakken.

Faunistische Mededelingen

Wolschrijn toont een Pterophoride, *Agdistis adactyla* Hübner, deze is nieuw voor Nederland. Het beest kwam pas laat op licht, na twaalven. De soort was te verwachten, Wolschrijn zit circa 1 km van de IJssel, die valt onder het stroomgebied van de Rijn, waar de soort leeft op *Artemisia*. De andere soort, *A. bennetii* Curtis, leeft op de schorren. Gielis geeft aan dat *A. adactyla* veel donkerder grijs is. De soort *A. tamaricis* Zeller is misschien ook nog te verwachten. Deze soort is bekend uit Straatsburg.

De Prins is begonnen met het maken van de naamlijst van de Lepidoptera van België. Hij roept iedereen op om zijn collecties door te lopen en wel te beginnen met de Gracilariidae en de gegevens aan hem op te sturen.

Huisman hoort dit jaar bij de ontevredenen onder de vlinderwaarnemers, in deze bui liet hij op 12 oktober bij een wandeling zijn net thuis. Dit moet je niet doen! Op de Wezepse hei vloog een vlindertje dat iets kleiner was dan een "*atomaria*", het vloog steeds weg en Huisman kon het pas na vijf pogingen vangen met een potje dat hij

gelukkig wel bij zich had. Het bleek *Diasemiopsis ramburialis* te zijn. Deze soort was tot nu toe slechts 3 keer in Nederland gezien. Het laatst was in 1961 op de Otterloose hei (Van Aartsen). Verder heeft hij *Cydia amplana* vrij talrijk gevonden in Ouddorp en ook 2 exemplaren bij Haamstede, hiermee is deze soort nu ook uit de provincie Zeeland bekend. Ook de andere deelnemers aan de bijeenkomst hebben de soort in grote aantallen gevangen.

Eucosoma maritima ving hij op 11 juli in Wezep, volgens Kuchlein's "Kleine vlinders" zit de rups op *Artemisia maritima*. De soort is ook gevangen in Wageningen, Twello en Ter Idard.

Lobesia littoralis de soort is in de laatste 60 jaar volledig ingeburgerd in het binnenland.

Nemophora violellum hiervan vond Huisman op 20 juli 4 exemplaren in het Lutteberger ven. In het eerder door Van Nieukerken uitgevoerde onderzoek was deze soort hier niet aangetroffen. Op dezelfde lokatie ving Huisman ook *N. minimellus*. Deze laatste soort leeft op blauwe knoop en was nog niet bekend van het Lutteberger ven.

Rooij heeft *Dupocheia fovealis* op Voorne-Putten nu ook buiten gevonden. Er werden meer dan 12 exemplaren waargenomen, o.a. ook op het eiland Tien-Gemeten. Deze soort eet van alles en is schadelijk op waterplanten. Hij is door Anton Cox voor het eerst in kassen in Zuid-Limburg gevonden.

Van den Berg heeft o.a. een exemplaar van de weinig gevangen smalvleugelige *Chrysoclista lininella* gevangen. Het beestje werd op 13 juli gevangen.

Van de Nepticuliden ving hij dit jaar *Ectodemia intimella* in het landgoed Schothorst (Amersfoort) op een grootbladige salix-hybride. De mijn van de rups zit in de nerf. Op een bosbes nabij Zuid Leusden vond hij *Stigmella mytilella*.

Naast het zoeken naar micro's is Van den Berg ook op zoek geweest naar fijne mesjes. O.a. bij Grieshaben in Zwitserland maken ze wegwerpmesjes voor oogchirurgie. Dit zijn perfecte mesjes bij het prepareren van genitaliën. De kosten zijn f 20,- per mesje, belangstellenden kunnen zich bij V.d. Berg melden.

De Vos meldt enkele bijzondere vangsten in 1999.

DEN HELDER, Donkere Duinen (excursie KNNV, 17.VII.1999):

Vitula biviella: Twee exemplaren op licht. Niet veel vindplaatsen bekend (voor het eerst in NL in 1962), uitsluitend aan de westkust (Terschelling, AWDuinen, Zuid-Hollandse en Zeeuwse eilanden). Zo ook dus deze nieuwe vindplaats. Rups leeft op den (*Pinus*).

Cydia aurana: Overdag gevangen door Klaas Kaag, één van de organisatoren van de KNNV-excursie.

Nog niet eerder bekend van boven het Noordzeekanaal en dan gelijk al helemaal in Den Helder! Rups leeft op gewone berenklaauw.

Udea lutealis: Exemplaar overdag gevangen in "De Linie" (Den Helder) op 9 juli 1999 door B. Möhlmann, en op de excursie ter determinatie aan mij gegeven. Vooral in de oostelijke helft van ons land, maar van slechts enkele vangsten uit het westen bekend. Nog niet eerder boven het Noordzeekanaal. Het eerste exemplaar in NL gevangen in 1964 door Van Aartsen. Polyfaag op kruiden.

NIJKERK, Landgoed Ehrental, 29.VII.1999 (samen met Jan Fossen):

Eupoecilia ambiguella: Mij niets bekend over de zeldzaamheid in ons land. In Kuchlein een redelijke verspreiding, maar met abundantiecijfer 1. Rups leeft op kornoelje, vuilboom, klimop en kamperfoelie. Eén exemplaar op licht gevangen.

GROOTE PEEL, "Snellen-Ter Haar"-excursie, 26.VI.1999:

Yponomeuta irrorella: Van slechts enkele vindplaatsen bekend, vooral in Noordoost-Limburg. Naar mijn idee een zeer zeldzame soort en dus de moeite van het melden waard. Dit exemplaar werd tijdens de excursie op licht gevangen. Voor zover mij bekend het enige exemplaar tijdens dit weekend. De rups leeft op kardinaalsmuts.

Cymolomia hartigiana: Bekend van vindplaatsen in Limburg en Gelderland. Deze vindplaats zit wat dat betreft net op de rand. Nieuw voor de Peel? De rups leeft op sparren. In het Zoölogisch Museum in Amsterdam bevinden zich slechts enkele exemplaren (uit Nijmegen [Lycklama] en Elzet [Langohr]). Is het dan juist dat deze vlinder zeldzaam is?

ZAANDAM, lichtval op mijn balkon:

Crambus silvella: Eén van de leukste vangsten in mijn lichtval dit jaar. Twee exemplaren van deze soort op dezelfde datum, 31 juli 1999. Nog niet eerder bekend van boven het Noordzeekanaal. De rups leeft op zegge.

Cydia amplana: Een verrassing was de vangst van vier exemplaren van deze soort (19 juli-4 augustus), telkens één exemplaar per keer. Omdat ik vermoedde dat dit zwervers uit de duinen waren en de aantallen aldaar dan wel groot moesten zijn, nam ik de proef op de som. In dezelfde periode heb ik één avond met licht gevangen bij Bergen aan Zee. Mijn vermoeden was juist: de eerste vlinders die kwamen waren *Cydia amplana* en na verloop van tijd zag het laken bijna oranje van de vlinders! Het moesten er honderden zijn, bijna nog algemener dan *Tortrix viridana* kan zijn.

Cacoecimorpha pronubana: Van deze soort zijn slechts enkele vangsten in Nederland bekend, wijd verspreid, meestal terug te voeren tot adventieven. Mijn collega Lynn Meijerman had voor haar studie feromoon van deze soort besteld bij de Planteziektenkundige Dienst in Wageningen, met de bedoeling daarmee ergens in Nederland in het veld een proef te doen. Op de dag dat ze het pakje ontving, 21 september, was het prachtig weer en ze had daarom het raam van haar werkkamer open, met het pakje midden in de kamer op haar bureau. Onbedoeld kwam na korte tijd het ene na het andere vlindertje aangevlogen en ving ze zeker 20 exemplaren. De rest van de week vingen we rond het hele museum bij open ramen vlindertjes, soms op slechts een tissue dat in contact was geweest met de (gesloten) feromooncapsules! In totaal vingen we zo'n 45 exemplaren in Amsterdam. Om dit ook in Zaandam te proberen nam ik de (lege) plasticzak, waar de capsules in hadden gezeten, mee naar huis. Het resultaat was verbluffend. Op zaterdag 25 september, wederom een zonnige dag (een voorwaarde voor succes), zag ik 's morgens in het centrum van Zaandam reeds vijf vlindertjes zonder dat ik het feromoon bij me had. Ik ging naar deze plek terug met de plastic zak in de kofferruimte van mijn auto. Nauwelijks had ik de kofferklep open of er vlogen al tientallen exemplaren rond en na een kwartier zaten ze zelfs tot in mijn broek en haar. Haastig heb ik de kofferklep dichtgegooid en ben gevluht, diverse motjes in mijn auto meenemende. Ik schat dat er zeker zo'n honderd motjes in mijn directe omgeving vlogen, dus wie weet hoeveel het er werkelijk zijn geweest?

Als klap op de vuurpijl ving ik op 30 oktober (ruim een maand na het feromoongebruik) bovendien nog één exemplaar in binnenstad van Zaandam ..... op de kofferklep van mijn auto!!

Ze kan toch niet langer als een adventief worden beschouwd?

Gielis toont *Ethmiidae*.

Uit het west palaearctische gebied worden getoond: *Ethmia dodecea* Haworth, *E. funerella* Fabricius, *E. terminella* Fletcher, *E. bipunctella* Fabricius, *E. iranella* Zerny, *E. pusiella* Linnaeus en *E. candidella* Alpheraky. Uit Noord Amerika: *E. longimaculella* Chambers, *E. monticola* Walsingham, *E. trifurcella* Chambers, *E. hagenella* Chambers, *E. discostrigella* Chambers en een exemplaar van de holarctische soort *E. bipunctella* Fabricius, verzameld in Ottawa, Canada. Uit het neotropische gebied worden de resultaten getoond van de expeditie naar Noord Argentinië. *E. epilygella* Powell is een zeer verspreid voorkomende soort, van het Caraïbische gebied tot in Argentinië; *E. chalcogramma* Powell en *E. mnesicosma* Meyrick waren van minimale aantallen bekend uit Paraguay en zuidelijk Brazilië; en tenslotte een tweetal soorten welke nog niet bekend of beschreven zijn.

Koster toont twee vangsten uit het zuiden van Engeland, één vondst uit Callantsoog en meldt, de determinatie van een tot voor kort onbekende bladroller en een 'nieuwe' soort voor de fauna.

Aan het einde van de zomer werd door Hugo van der Wolf en hem een bezoek gebracht aan Portsmouth. Met John Langmaid als gids werden een paar zeer fraaie natuurterreinen bezocht. Daar werd voornamelijk gekeken naar bladmijnen en rupsen van diverse micro's. Van twee soorten, helaas (nog?) niet in Nederland gevonden, hierbij een korte beschrijving. Tevens wordt de vondst van een nieuwe vedermot voor het Zwanenwater te Callantsoog vermeld en de identiteit onthuld van de onbekende bladroller getoond op de voorjaarsbijeenkomst. Verder blijkt er onder het materiaal van *Stenolechia gemmella* (L.) een tweede, onlangs beschreven, soort te schuilen.

Acrolepiopsis marcidella (Curtis). Van het genus *Acrolepiopsis* komen zes soorten voor in Europa, de meesten in Centraal- en Zuid-Europa. In Nederland slechts één soort, *A. assectella* waarvan de rups op uiensoorten (*Allium spec.*) leeft. *A. marcidella* is gevonden in Frankrijk, Spanje, Italië, Zwitserland, het voormalig Joegoslavië, Bulgarije en in een drietal graafschappen in het zuiden van Engeland. Tot voor kort was de soort in Engeland een rareiteit. Vóór 1997 waren er slechts zeven vangsten gemeld, waarvan zes uit de vorige eeuw. In

1997 werd een exemplaar gevangen op *Ruscus aculeatus* L., in Engeland Butcher's Broom genoemd. Ervan uitgaande dat dit weleens de onbekende voedselplant van *A. marcidella* kon zijn, werd er gericht op deze struiken gezocht. Dit resulteerde in een aantal verse en afgevlagen exemplaren van de soort, maar ook enkele oude kokons met de typische netstructuur van de familie Acrolepidae. Een vrouwtje werd ingesloten met een tak van de vermeende voedselplant en dat afzette eitjes af op de bladeren en in de richels van de stengel. De uitgekomen rupsjes maken in eerste instantie een korte, vaak hoekige gangmijn in het blad of in het groene deel van de stengel. Hierna verlaat de jonge rups de mijn en boort zich in een verse loot en maakt een gang naar beneden door het centrum. Na een gang van 1 tot 5 cm verlaat de rups de stengel via een opening aan de zijkant, de vraat heeft tot gevolg dat de scheut later verdord. Als derde en laatste stadium boort de rups zich in een bes en vreet hij tot aan het popstadium. De aangetaste bessen vertonen een onduidelijke slingerende, zwarte gang en onrijpe groene bessen verkleuren hierdoor later vaak slechts gedeeltelijk rood. Na de laatste vervelling verlaat de rups de bes om laag in de struik aan een blad of aan de stengel te verpoppen. De rupsen kunnen in de bessen worden gevonden van juli tot oktober. De vlinders verschijnen vanaf einde september en overwinteren waarschijnlijk.

Mompha jurassicella (Frey) (= *subdivisella* Bradley). In vorige bijeenkomsten van Snellen is deze soort reeds eerder ter sprake gekomen. Tot op heden had ikzelf de soort nog nooit gevonden, al heb ik er veel naar gezocht. Uit onderzoek in Engeland is gebleken dat *M. jurassicella* als rups leeft in de stengels van het harig wilgeroosje (*Epilobium hirsutum* L.). Aan de buitenkant van de stengel, noch aan de plant is te zien of er een rups in de stengel zit. Dit maakt het zoeken naar de rupsen niet gemakkelijk. De soort heeft een voorkeur voor planten die in een relatief droge omgeving groeien. Planten in moeras en langs slootkanten zouden worden gemeden. Dit in gedachten zag ik op een ruderaal terrein, naast een golfbaan in de nabijheid van Portsmouth, zeer veel harige wilgeroosjes groeien op een droge ondergrond. De eerste de beste stengel die ik vlak boven de grond afsneed, onthulde al de doorsnede van een met uitwerpselen gevulde gang. Bij het splijten van de stengel bleek de gang steeds wijder te worden en te eindigen met een witte cocon. Dit moest wel *M. jurassicella* zijn. Gelukkig hadden we een kenner bij ons, John Langmaid, die het vermoeden kon bevestigen. Deze vindplaats was voor hem overigens ook nieuw. In totaal werden er zo'n 25 stengels verzameld, die uiteindelijk 15 cocons opleverden. De rups vreet zich een weg van onder naar boven door de stengel. In het begin slingert de gang, maar naarmate de rups groter wordt, verblijft hij meer in het midden van de stengel. De gang is ongeveer 20 tot 25 cm lang en wordt naar boven toe steeds wijder. Als de rups volwassen geworden is, knaagt hij een uitvliegopening in de stengelwand. Hierbij wordt het buitenste dunne vliesje van de bast gewoonlijk intact gelaten. De rups verpopt dan in een taai wit spinsel, dat met een gang aan de opening is verbonden. Soms komt er meer dan één rups in een stengel voor. Ze zitten dan boven elkaar, maar met een ruime tussenruimte. De rupsen zijn tegen het einde van de zomer volwassen en komen na een kort popstadium uit van half augustus tot eind september. De vlinder overwintert en de eieren worden waarschijnlijk in het voorjaar afgezet op de stengels van de voedselplant. *M. jurassicella* is, behalve uit Engeland, ook gemeld uit Frankrijk, Spanje, Portugal, Zwitserland en Oostenrijk. Het voorkomen in ons land moet niet uitgesloten worden geacht, hierbij denk ik met name aan de zuidelijke helft van ons land.

Het zoeken naar de rupsen is vrij eenvoudig en kan het beste in de tweede helft van augustus plaatsvinden. Waar harig wilgeroosje op een droge plaats groeit, snijdt men de stengels vlak boven de grond af. Het beste is hierbij alleen de dikkere stengels te nemen. In dunne stengels heb ik geen rupsen aangetroffen. Als het snijvlak de doorsnede van een gang vertoont, ook als is deze gang heel klein, snij dan ongeveer 10 cm hoger de stengel weer door. Als zich de gang dan duidelijker toont, is de kans heel groot dat het gaat om de bovengenoemde soort. Zorgvuldig afzoeken van de stengel toont dan ook meestal de reeds aangelegde uitvliegopening.

Als echter bij deze handeling het gangetje is verdwenen, heeft men te maken met de nog jonge rups van *Mompha ochraceella* (Curtis), die in de nazomer in de onderste stengeldelen leeft en zich in de winter terugtrekt naar de wortel om van daaruit in het vroege voorjaar de onderste bladeren te mineren en in de mijn te verpoppen.

Om het verschil in de verspreiding tussen de *M. jurassicella* en de overige drie soorten uit de *Mompha divisella*-groep te laten zien, hierbij een voorbeeld:

Mompha divisella: Noord-, Centraal- en Oost Europa tot aan de Kaukasus.

Mompha bradleyi: Engeland, Nederland, Duitsland, Oostenrijk, Polen, Tjechië, Slowakijë, Roemenië, Kroatië en Armenië.

Mompha confusella: Oostenrijk, Slowakijë, Hongarijë, Oekraïne, Armenië en Azerbeidjaan.

Oidematophorus lithodactyla (Treitschke). Op 3 augustus 1999 kwam één exemplaar van deze fraaie, grote edermot op de lamp, die stond opgesteld nabij de werkschuur in het Zwanenwater te Callantsoog. De soort wordt hoofdzakelijk in de zuidelijke helft van ons land aangetroffen, maar er is ook een vondst bekend van IJkmaar en Texel. De rups leeft op donderkruid (*Imula conyza* DC), wilgeblad alant (*I. salicina* L.) en heeblaad-

jes (*Pulicaria dysenterica* (L.) Bernh.), waarvan de bloemknoppen, stengel en bladeren worden gegeten. De beide eerste plantensoorten vallen af als voedselplant voor het Zwanenwater. Heelblaadjes komt er wel voor en in hoofdzaak langs de oever van een sloot langs de weg, niet ver van de vangplaats.

Cryptophlebia leucotreta Meyrick. Dit is de naam van de onbekende bladroller die ik tijdens de voorjaarsbijeenkomst heb laten zien, maar door niemand kon worden gedetermineerd. Eind augustus heb ik voor "mijn" beesten (Momphidae s.l.) een bezoek van een week gebracht aan het National Museum of Natural History in Londen. Aangezien de collectiebeheerder Microlepidoptera, de heer Kevin Tuck, ook een specialist is op het gebied van de familie Tortricidae, heb ik hem het exemplaar laten zien. Hij had het dier al vrij snel op naam gebracht, nota bene met een boek uit een serie geredigeerd door twee Nederlandse entomologen: *World Crop Pests*, volume 5 (L.P. van der Geest & H.H. Evenhuis, ed.). De rups leeft op allerlei fruitsoorten, ook citrusfruit en kan schadelijk zijn. Het dier is vermoedelijk als pop met fruit uit het buitenland mijn huis binnengekomen.

Stenolechiodes pseudogemmellus Elsner. Deze soort lijkt sterk op de in Nederland algemeen voorkomende *Stenolechia gemmella* (L.). Dat ze niet eerder als een aparte soort is onderkend, komt door de grote gelijkenis met *S. gemmella*. De nieuwe soort is pas in 1996 beschreven en verschilt inwendig zoveel van zijn zustersoort dat ze in een nieuw genus is geplaatst. Niet alleen de verschillen in de mannelijke en vrouwelijke genitaliën zijn vrij groot, maar in de achtervleugel is ader M1 aanwezig, die bij het genus *Stenolechia* ontbreekt. Toch is het niet moeilijk om beide soorten uit elkaar te houden.

Bij *Stenolechia gemmella* reikt de schuine zwarte streep aan de binnenrand in het midden van de voorvleugel gewoonlijk tot de grijs-zwarte vlek aan de voorrand, bij *Stenolechiodes pseudogemmellus* zijn deze duidelijk gescheiden. Verder is de achtervleugel van *S. gemmella* iets smaller door het ontbreken van de ader M1. Aangezien de dieren enigszins variabel zijn, zullen deze kenmerken niet altijd uitsluitend geven om tot een juiste determinatie te komen. De simpelste manier is kijken naar de vliegtijd. *S. gemmella* vliegt in augustus en september. *S. pseudogemmellus* echter vliegt in het voorjaar in de maanden april en mei. De rups van *S. gemmella* leeft in het voorjaar in de knoppen van eik (*Quercus* sp.). De rups van *S. pseudogemmellus* leeft vermoedelijk in de twijgen van eik, hieruit werd eens per ongeluk een imago gekweekt. Vooral in de zuidelijke helft van het land is de nieuwe soort gevonden met als noordelijkste vindplaats (voorlopig?) Wezep.

VERSLAG EN FAUNISTISCHE MEDEDELINGEN VAN DE BIJEENKOMST VAN DE SECTIE "Ter HAAR" GEHOUDEN TE LEXMOND OP 6 november 1999 door Bob van Aartsen

Aanwezig zijn 44 leden.

Afwezig met bericht de heren: Baaijens, Cox, Geraedts, Groenen, Gronert, Joesse, Naves, Padding, Post, Van Son, Spijkers, Schreurs, Van der Wolf.

Notulist: Van Aartsen.

De Vos opent de bijeenkomst als waarnemend voorzitter. De gewezen voorzitter Post heeft te kennen gegeven deze functie niet meer te willen uitoefenen. Ook Geraedts wil geen bestuurlijke functie meer. Het voorstel is om Huisman tot "ad interim" voorzitter te benoemen en de plaats van Geraedts door Zwier in te laten nemen. Dit voorstel wordt door de vergadering aangenomen.

Deze bijeenkomst valt samen met die van de NEV-afdeling Zuid-Nederland. Spijtig, maar er kon geen andere datum worden gevonden. De volgende vergaderingen zullen zeer tijdig worden vastgesteld. De voorjaarsbijeenkomst zal plaatsvinden op zaterdag 26 februari 2000. Hierover krijgt men nog bericht.

Mevrouw Sinnema geeft vervolgens opening van zaken betreffende de financiën van de sectie "Ter Haar". De kasbescheiden zijn door Rooij en Tuinstra gecontroleerd en goed bevonden. Vijf leden moeten nog betalen. Het huidige saldo is ca. f 1000,-. De zaalhuur voor deze bijeenkomsten bedraagt f 190,-. Overigens zullen we in de toekomst meer kosten moeten verwachten. Onze mededelingen zullen namelijk voortaan verschijnen in Franje, thans het blad van de sectie "Snellen". Onze bijdrage zal per jaar ongeveer f. 1600,- gaan bedragen. Dit blad komt tweemaal per jaar uit. De inkomsten aan contributie zijn ca. f 2000,-. Met de huidige kosten van het lidmaatschap van f 20,- kan dus worden volstaan.

Gielis zegt dat het samengaan van de mededelingen van "Ter Haar" en die van "Snellen" in Franje geen wezenlijk bezwaar behoeft te zijn. De vergadering gaat zeker accoord met dit voorstel.

Huisman zegt nog dat er rekening gehouden moet worden met een nieuwe opzet van de huidige Entomologische Berichten. Nagel merkt op dat hij voor de productiekosten wel een oplossing heeft, een voorstel dat zeer wordt gewaardeerd. Hij zal één en ander met Gielis nader uitwerken.

Vanuit de vergadering zijn veel bezwaren tegen het voorstel om in de toekomst de "Ter Haar" bijeenkomst eventueel op een zondag te laten plaatsvinden. Dit wordt dus terzijde gelegd.

De Vos verzoekt de vangstgegevens van de excursie in de Peel voor eind januari naar hem toe te zenden i.v.m. het maken van een verslag. Voorgesteld wordt om ook in 2000 weer een gezamenlijke excursie te ondernemen met de sectie "Snellen". Het bestuur zal dit nader bespreken en contact opnemen met het bestuur van "Snellen".

De Vos heeft op 24 oktober 1999 een genitalia-workshop gehouden in het Zoölogisch Museum in Amsterdam. Er waren 23 leden op deze workshop aanwezig en de deelnemers waren enthousiast. Ten Holt vraagt naar afbeeldingen van genitaliën. Deze zouden tegen kostprijs kunnen worden gekopieerd en gebundeld. Er zijn 18 leden geïnteresseerd. Kaag en Zwier kunnen voor de kopieën zorgen. Het bestuur zal zich hiermee niet bemoeien, omdat bovenstaande officieel nu eenmaal niet is toegestaan. Er zal ook niet op uitgebreide schaal informatie over worden verspreid.

Mevrouw Sinnema laat een boekje circuleren met foto's van de Peelexcursie.

Zwier heeft problemen met een brief van de Vlinderstichting over dagactieve nachtvlinders. Hij is er voor dat er een atlas komt over alle nachtvlinders. Ook Huisman heeft moeite met de samenstelling van de brief. Groenendijk van de Vlinderstichting licht vervolgens één en ander toe. De dagactieve nachtvlinders betreffen 120 soorten. Dit jaar volgt een voorlopige atlas. Er is een bestand van 80.000 waarnemingen, er zitten zeker fouten in. De waarnemingen moeten worden gecontroleerd op juistheid. Voor iedere soort worden andere criteria aangesteld.

Het bestuur van "Ter Haar" zal zich met deze kwestie niet bemoeien, omdat dit niet in de doelstelling en het takenpakket van de sectie zit.

Om 12.00 uur is het huishoudelijk gedeelte afgelopen. Na de lunchpauze volgen de faunistische mededelingen.

Faunistische Mededelingen

De heer en mevrouw Sinnema hebben een opstelling gemaakt met een macrovideocamera, zodat het gemis van de bekende NEV-macrocamera perfect wordt gecompenseerd. Zij laten o.a. materiaal zien van *Gastropacha quercifolia* uit Fochteloo en *Dichonia aprilina* uit Friesland.

Hunneman vertelt over de rupsenvondst en kweek van *Rhinoprora debiliata* in Friesland. Dit naar aanleiding van het *Eupithecia*-project. De rupsen hiervan werden in Friesland en Drenthe na gericht zoeken op blauwe bosbes gevonden van eind april tot in mei.

Huisman vertelt over *Scopula ternata* en laat materiaal zien. De vindplaatsen zijn Tongeren en Heerde op de Noord-Veluwe. De zeer erop gelijkende *Scopula floslactata* blijkt in hetzelfde biotoop en in dezelfde tijd te vliegen. Men kan ze gemakkelijk overdag opjagen. Het is een biotoop met ondergroei van veel bosbes.

Thaumetopoea processionea werd als zwerver gevangen te Ouddorp en Haamstede, respectievelijk 2 en 1 exemplaar, alle mannetjes. Uit de vergadering komen nog meldingen van Lexmond (Gielis) en Rhooon (Lucas). Verder laat Huisman nog een mooie variëteit zien van *Herminia tarsicrinalis* met een zeer verdonkerd middenveld. Deze vorm is uit Nederland nog niet bekend.

Doornheijn laat een prachtige "somatische mozaïek" zien van de oranje luzernevlinder, gevangen in 1998 tussen 19 en 25 oktober (week 43) bij Emmeloord, in een speciale val. Over de bleekgele vleugels zitten aan beide kanten oranje "wiggen" en vlekken. Het betreft een vrouwelijk exemplaar.

Groenink toont een zeer donkere vorm van *Protodeltote pygarga*, gevangen bij Bathmen. De determinatie

leverde overigens voor velen tijdens de bijeenkomst nogal wat problemen op.

Ten Holt heeft een bijdrage over verschillen in vliegtijd, abundantie, biotoop, etc. tussen *Noctua janthe* en *N. janthina*. Zijn bijdrage is elders in dit blad apart gepubliceerd.

Giels vermeldt dat de determinatietabel voor de Psychidae nog niet klaar is. De tabel voor de vrouwtjes geeft nog problemen. Hij vraagt nog wat geduld voor het uitbrengen van een definitieve tabel.

Hij heeft overigens, samen met Asselbergs, een goede ervaring opgedaan met smeren in Spanje. Er bleek een goed vergelijk mogelijk tussen smeer- en lichtvangsten. Op licht werden in de herfst ongeveer 30 tot 40 noctuiden gevangen. Op smeer, tot laat in de nacht, o.a. negen blauwe weeskinderen (*Catocala fraxini*) en veel andere soorten uilen!

Van Vuure meldt voor dit jaar de vangst van een aantal exemplaren van *Rhodometra sacraria*. Vanaf 1981 heeft hij niet minder dan 14 exemplaren gevangen. Hij toont een fraaie kleurvariëteit; de vlinder is prachtig roze, in plaats van zacht geel, met een zeer rode streep. De vlinder is met meerdere (normaal gekleurde) exemplaren in 1999 gevangen in zijn vlinderdal in Kortgene.

Stuurman laat dia's zien van een rups, gevonden op tulpen in een supermarkt. In mei kwam hieruit *Helicoverpa armigera*. Verder toont ze dia's van *Amphipyra pyramidea* en *Autographa gamma*.

Koopman vraagt hoe het staat met de verspreiding van *Lithophane leautieri* in Nederland. Hij heeft namelijk een exemplaar van deze soort gevangen bij Speuld op de Veluwe, dus ver verwijderd van de thans bekende plaatsen in Zeeland en Zuid-Holland. Deze vindplaats is nieuw, want de vlinder is (nog) niet eerder buiten Zeeland en Zuid-Holland waargenomen.

De Vos doet enkele mededelingen over vangsten in het noorden van Zaandam met een lichtval:

Door drukke werkzaamheden ben ik nauwelijks in staat geweest om in 1999 in het veld te gaan vangen. Gewoonlijk ga ik naar de duinen van Bergen aan Zee om op licht te vangen, maar dat is dit jaar maar twee keer voorgekomen. Om dit gemis enigszins te compenseren vang ik thuis met een grote lichtval, met een black light HPL-lamp (125 Watt). Ik woon aan de rand van Zaandam-Noord, dus de polder begint zowat bij mijn voordeur, en dat is aan de vangsten wel te zien, want er zitten veel veenweidesoorten tussen. Aangezien ik op tweehoog woon ben ik genoodzaakt mijn val op mijn balkon te zetten, maar al eerder heeft Jan Lucas in Rotterdam bewezen dat dat in het geheel geen belemmering hoeft te zijn voor goede vangsten. Zo ving ik dit jaar circa 2100 exemplaren in mijn val, circa 350 soorten (nog niet alles is gedetermineerd). Hier zitten ook de microlepidoptera bij geteld.

Zoals bij iedereen en overal zitten er altijd wel een paar "highlights" tussen die de moeite van het bespreken waard zijn:

Aethalura punctulata, 28 mei, 1 ex. Buiten de zandgronden niet algemeen. Voor polderland een ongewone gast, maar de voedselplant (berk) is natuurlijk wel aanwezig.

Eupithecia valerianata, 28 mei, 1 ex. Geen onverwachte vangst, maar niet algemeen. Daar waar Valeriaan groeit natuurlijk wel talrijk, maar vooral als rups. De vlinder wordt vaak in enkele exemplaren gevonden.

Scopula marginepunctata, 4 augustus, 1 ex. Alweer een typische zandgronden vlinder, vooral in de duinen niet zeldzaam, maar in Zaandam had ik de vlinder nog nooit gezien. Mogelijk dat de warme zomer zwerfgedrag stimuleerde.

Lymantria dispar, 27 exx. De plakker is in het zuiden en oosten van het land natuurlijk een gewone verschijning, maar in het westen worden slechts nu en dan zwervers gevangen. Groot was dan ook mijn verbazing toen ik op 31 augustus minstens 24 mannetjes overdag heen en weer zag vliegen boven een pad tussen tuinen in het centrum van Zaandam! Ook de dagen erna ving ik enkele exemplaren in mijn lichtval, zo'n 6 km verder weg van deze plek.

Archanaara dissoluta, 1 augustus, 1 ex. Geen vreemde eend in de bijt voor mijn omgeving, maar toch is de soort over het algemeen niet algemeen. Soms vang ik nog wel eens de zeer zeldzame zwarte vorm.

Archanaara neurica, 8 exx. Normaal gesproken is *neurica* een veel zeldzamere soort dan *dissoluta*, maar dit jaar ving ik er maar liefst 8! Ook in Nijkerk, waar ik bij een collega heb gevangen, was *neurica* niet ongewoon.

[Naschrift: De Vos heeft de soort later hergedetermineerd als *Coenobia rufa*, wel algemener dan *neurica*, maar toch niet vaak in Zaandam waargenomen].

Cucullia absinthii, 11 juli, 1 ex. Een nieuwe soort voor Noord-Holland boven het Noordzeekanaal! Er werden de afgelopen jaren reeds rupsen en vlinders gemeld uit Utrecht en Muiderberg, en nu blijkt de soort dus het NZK

over te zijn gestoken.

Cryphia domestica, talrijk. De laatste jaren is *domestica* zeer gewoon geworden in de grote steden. Je ziet ze dan ook vaak zitten bij buitenlampen, galerijen, entrees van flatgebouwen, etc. De rups leeft op korstmoss en andere mossen en profiteert duidelijk van de enorme toename van korstmossen en mossen op de dakpannen van huizen, vooral aan de noordkant. Ook andere vlinders, zoals *Atolmis rubricollis*, duiken hierdoor wat vaker in de grote steden op (dit jaar 2 exx.). Van *domestica* ving ik 68 exemplaren.

Groenendijk heeft een mededeling over de kleine Sint Jansvlinder (*Zygaena viciae*), onlangs in ons land ontdekt. Er zijn nu drie vindplaatsen in Limburg bekend. Op een vindplaats in het midden van Zuid-Limburg waren de rupsen bij tientallen aanwezig op vogelwikke. Er werden fraaie dia's getoond. De rupsen zijn er van half tot eind mei, de vliegtijd van de vlinder is eind juni tot ca. half juli.

Franssen geeft een presentatie over het geslacht *Spodoptera* (Noctuidae). *Spodoptera* is een geslacht dat wijdverbreid is in de tropen en daar vaak grote schade aanricht aan cultuurgewassen. Er worden dia's vertoond van *S. exempta* ("African Armyworm"), die zeer schadelijk is op maïs, *Sorghum* en rijst in Afrika, tropisch Azië en Australië. De grotere, maar vergelijkbaar getekende *S. littoralis* geeft grote schade aan katoen in het Midden-Oosten en Afrika. Deze soort is, in tegenstelling tot de vorige, ook al eens in Nederland gezien, als zwerver. De spreker toont een fraaie dia van een dier dat als vindplaats heeft "Beerse, België". Het betreft echter geen buiten gevangen exemplaar: het komt uit een laboratoriumkweek van de firma Janssen Pharmaceutica. Dit bedrijf kweekt vlinders om de werkzaamheid van milieuvriendelijke insecticiden te testen. Er wordt onder andere gewerkt aan zgn. "Insekt antifeëdants": stoffen die interfereren met het smaakherkenningssysteem van bijv. rupsen. Bij contact met de stof herkent de rups de plant waar hij op leeft niet meer als voedsel en verlaat de plant. Als de hele akker besproeid is met zo'n stof vindt de rups nergens voedsel en zal sterven door ondervoeding. Dit soort stoffen komt van nature voor in diverse planten en bomen, maar vaak in te lage concentratie voor commerciële winning; een uitzondering is het "azadirachtine" uit de Indiase Neem boom. Het laatste voorbeeld dat getoond werd betreft *S. exigua*, een cosmopoliet die leeft op alle voor de tropische mens belangrijke gewassen en die ook regelmatig als migrant in de Benelux gezien wordt. Het getoonde dier is verkregen van het laboratorium voor Virologie van de Landbouw Universiteit in Wageningen, waar men de soort kweekt t.b.v. de vermeerdering van *Baculo* virussen. Deze virussen zijn zeer specifiek voor rupsen en zijn altijd dodelijk. Het besproeien van gewassen met zo'n virus is een uitstekende wijze van gewasbescherming; bij Virologie onderzoekt men de opbouw en vermeerdering van dit soort virussen.

Overigens is de kans zeer klein dat zo'n laboratoriumvlinder ooit op het vanglaken verschijnt: deze soorten worden al vele generaties binnenshuis gekweekt en hebben hun vermogen om te vliegen vrijwel verloren.

Om 16.30 uur komt er een einde aan deze zeer geslaagde bijeenkomst.

NUDARIA MUNDANA (L.) HERONTDEKT EN GEKWEEST

door Rob de Vos.

Naar aanleiding van een artikel in EB (1975) 35: 181-182: Siem de Boer, "Een kweek van *Nudaria mundana*", ben ik jarenlang benieuwd geweest naar het nog wel of niet meer voorkomen van deze soort bij Schellinkhout (NH), omdat dit nog de enige plek zou zijn waar zij voorkomt. Na 1975 is er niets meer van deze soort vernomen, althans niet van andere vindplaatsen.

Lempke meldt in 1961 (Cat.) dat de vlinder in het Duindistrict plaatselijk vrij gewoon geweest is. Hij bedoelt daarmee de 19e eeuw! Maar in geheel Noordwest-Europa is de vlinder sterk achteruitgegaan (Lempke, 1961; Ebert, 1997).

Vindplaatsen in de 20e eeuw: Vaals (1908), Brederode (NH) (1911), Epen (1932), Eperheide (1938), Vlaardingen (1947), Hoorn (NH) (1957), Schellinkhout (NH) (1975, 1999).

De rups leeft op mossen en korstmossen op vochtige stenen, liefst in donkere spleten en gaten. In Nederland is dit biotoop zeldzaam, maar mogelijk kan de rups ook tussen schorsspleten op bomen leven. In Schellinkhout bevindt de populatie rupsen zich tussen de granietstenen van de IJsselmeeroever, ongeveer in de "spatzône", zodat de stenen en het mos vochtig blijven. Voorwaarde is natuurlijk dat er tussen de stenen genoeg ruimte zit en daar schuilt nu juist het gevaar.

Een aantal jaren geleden was Rijkswaterstaat ijverig bezig al deze spleten en gaten langs de IJsselmeeroever dicht te storten met grint. Een milieubeweging in Noord-Holland, dat op de hoogte was van het voorkomen van

een zeer zeldzaam slakje dat in hetzelfde biotoop voorkomt als *Nudaria mundana*, trok aan de bel en haalde zelfs het radioprogramma "Vroege Vogels". Samen met deze milieubeweging, een malacoloog en Siem de Boer kon de vindplaats op het nippertje worden gered.

Nu was ik benieuwd of die plek nog steeds in goede staat is en of ik de soort óók zou kunnen vinden, vooral omdat ik nooit iets over deze soort terugvind in rapporten of inventarisatielijsten. Siem de Boer vermeldt in zijn artikel dat hij de rupsen in april verzamelde en dat de eerste rups op 1 juni verpopte. Op 24 mei, de dag dat ik besloot te gaan zoeken, was ik dus wel al laat, maar misschien nog niet té laat. Onderweg begon het helaas te regenen, maar omdat het KNMI voor de rest van de week niet veel beter weer voorspelde besloot ik door te gaan. De IJsselmeeroever bij Schellinkhout ligt op het zuiden, dus de regen- en windvlagen sloegen bijna recht op de kust en op mij. Toch zette ik door en kroop ik al glibberend op steeds natter en gladder wordende stenen op mijn knieën om tot diep in de gaten te kijken, want gelukkig had Rijkswaterstaat woord gehouden en de plek ongemoeid gelaten (hoe lang nog?). Na een uurtje zoeken vond ik een klein harig rupsje dat aan de beschrijving van *Nudaria mundana* voldeed. De rups zat op een kleine bemoste steen diep in een spleet tussen de grote stenen. Enthousiast zocht ik nog anderhalf uur verder, maar zonder resultaat, behalve dan dat ik doorweekt en verkleumd was, maar de euforie van het vinden van de rups overtrof dit.

Thuis heb ik de rups vertoeteld; op stenen met korstmoss en mos gezet (meegenomen van de vindplaats) en af en toe bevochtigd alsof het regent. De rups zat overdag stil, maar verschool zich niet. 's Avonds, en mogelijk ook 's nachts, begon de rups te vreten door de algen van de steen te grazen. Het werkelijk vreten aan mossen of korstmossen heb ik niet waargenomen, maar dit kan ook aan de kwaliteit van het mos hebben gelegen! De rups was niet erg mobiel, dagenlang bleef ze op dezelfde plaats, soms alleen de kop de andere kant op gericht. Ik heb het idee dat ze zich behoorlijk veilig voelde (beschutting van de rotsen, brandharen). Op 30 mei begon de rups in te spinnen, op een verticaal stukje steen. Op 31 mei/1 juni was de rups verpopt in een zeer licht spinsel, met de haren kenmerkend in een kuif op de cocon geplakt. Overigens ligt de pop, net als Siem de Boer vermeldt, met de kop naar beneden. 11 juni kwam de vlinder uit, een mannetje.

Volgend jaar (april/mei 2000) wil ik, eventueel met hulp van andere Ter Haar-leden, ook op andere plaatsen gaan zoeken langs het IJsselmeer om mogelijke andere vindplaatsen op te sporen. Wie dat wil mag zich bij mij melden, dan kunnen we afspraken maken. Uiteraard moeten we de populaties zoveel mogelijk ongestoord laten, maar bij grote rupsenvondsten mogen er best een paar rupsjes mee voor de kweek. De vlinder zou ook goed op licht komen, maar om naast het IJsselmeer met een menglichtlamp te gaan staan is een hachelijke onderneming. Een pomplamp zou wel uitkomst kunnen bieden.

De vlinder lijkt wel wat op *Thumata senex*, maar *Nudaria mundana* is groter en toch duidelijk anders getekend. *Thumata senex* heeft rondere vleugeltjes en donkere vlekjes in de achterrand van de voorvleugel, terwijl die van *Nudaria mundana* langgerechter zijn en zonder de achterrandvlekjes.

Het is te hopen dat de soort ook op andere plaatsen (nog) voorkomt. Hoe zit het bijvoorbeeld in Limburg? Nieuwe vondsten graag melden aan ondergetekende!

VOORLOPIGE DETERMINATIE-TABEL VOOR DE *PSYCHIDAE* VAN NEDERLAND door C. Gielis

In de onderstaande determinatietabel zijn enkele soorten niet opgenomen, welke wel gemeld zijn voor de Nederlandse fauna. Het betreft: *Dahlia inconspicua* (Stainton), *Whittleia reticella* Newman), *Reisseronia tarniella* (Bruand d'Uzelle) en *Bankesia staintoni* (Walsingham).

1. Zak op doorsnede driehoekig; voelspriet draadvormig	2
- Zak op doorsnede rond of ovaal; voelspriet van de mannetjes kamvormig	8
2. Bij-ogen afwezig	3
- Bij-ogen aanwezig	6
3. Mannetje met duidelijk spoor (epiphyse) aan de voorpoot; donkere vlinders met witte tot grijs-witte tekening. Vrouwtje als mannetje, doch met een krans van achterlijfswol rond het lichaam ter hoogte van de 8ste tergiet	<i>Narycia duplicella</i> (Goeze)
- Mannetje zonder goed zichtbare epiphyse aan de voorpoot; voorvleugel lichtgrijs met raster vlek-	

- kening; achter vleugel bleekgrijs. Vrouwtje ongeveugeld; achterlijfswol alleen op de buikzijde 4
4. Voorpoot met kleine spoor omgeven door schubbenborstel ..... *Siederia cembrella pineti* (Zeller)
 -. Voorpoot zonder spoor 5
- 5A. ♂♂. Genitaalindex (lengte aedeagus : lengte valve) 1,49 - 1,96; Schubklasse (volgens Sauter, 1956) 3 - 5 ..... *Dahlicia triquetrella* (Hübner)
 -. Genitaalindex 1,7 - 2,1; voorvleugel schubbreedte klasse 1 ..... *Dahlicia lichenella* (Linnaeus)
- 5B. ♀♀. Doorntjes op de genitale-plaat van het vrouwtje: lang en slank . *D. triquetrella* (Hübner)
 -. Doorntjes op de genitale plaat: kort en breed ..... *Dahlicia lichenella* (Linnaeus)
6. Mannetje met penseelborstel aan de voorpoot; vlinder donker met heldere witte tekening; voorvleugel met "ingeschoven" cel in de cel; vrouwtje gevleugeld ..... *Diplodoma laichartingella* (Goeze)
 -. Mannetje met of zonder spoor op voorpoot; voorvleugel licht van kleur, en zonder "ingeschoven" cel in de cel; vrouwtje ongeveugeld 7
7. Zak lang en hard, opgebouwd uit zijde en zandkorrels, verhouding tussen lengte en breedte: 1 tot 4 à 8; bij mannetje voorvleugelkleur geel-goud ..... *Taleporia tubulosa* (Retzius)
 -. Zak kort en week, vaak met algen, stof en mosdeeltjes bedekt, verhouding tussen lengte en breedte: 1 tot 2 à 3; bij mannetje voorvleugelkleur bleek wit ..... *Bankesia douglasii* (Stainton)
8. Mannetje: anaaladeren in de voorvleugel versmolten; midden en achterpoten met tibiaalsporen. Vrouwtje gevleugeld of ongeveugeld, met volledige tot ontbrekende poten 9
 -. Mannetje: anaaladeren in de voorvleugel separaat en/of gevorkt; midden en achterpoten zonder sporen. Vrouwtje: zeer sterk gereduceerd, zonder vleugels, poten, noch antennes 15
9. Mannetje: vleugelschubben breed; voorvleugel met of zonder "ingeschoven" cel. Vrouwtje met goed ontwikkelde poten en voelsprietten; legbuis lang 10
 -. Mannetje: vleugelschubben draadvormig; voorvleugel met "ingeschoven" cel. Vrouwtje met gereduceerde poten en voelsprietten; met glazig aspect; legbuis kort en met vlezig aspect 14
10. Mannetje met netvormige tekening op voorvleugel ..... *Luffia lapidella* (Goeze)
 -. Mannetje met voorvleugel zonder netvormige tekening 11
11. Mannetje: tanden van de kamvormige voelsprietten niet beschubd. Vrouwtje met licht bruine rugplaten. Zak zonder of sporadisch bedekt met plantendelen 12
 -. Mannetje: tanden van de kamvormige voelsprietten beschubd. Vrouwtje met donker bruine rugplaten. Zak bedekt met plantendelen 13
12. Mannetje: voorvleugel met aanhangende cel; tanden van de kamvormige voelsprietten met een lengte van 0,8 - 1,5 antenne segmenten. Vrouwtje: lichaam geelachtig. Zak recht op de ondergrond, meestal zonder bekleding ..... *Bacotia claustrilla* (Bruand d'Uzelle)
 -. Mannetje: voorvleugel met "ingeschoven" cel; tanden van de kamvormige voelsprietten met een lengte van 2 - 4 antenne segmenten. Vrouwtje: lichaam roodachtig. Zak hangend; bekleding onregelmatig aangebracht ..... *Proutia betulina* (Zeller)
13. Mannetje: aantal antenne segmenten 18 - 21; spanwijdte 10 - 14,5 mm; epiphyse-index 0,73 - 0,87. Vrouwtje: kop en eerste borstsegment donker bruin ..... *Psyche casta* (Pallas)
 -. Mannetje: aantal antenne segmenten 21 - 25; spanwijdte 12 - 16 mm; epiphyse-index 0,73 - 0,74. Vrouwtje: kop en eerste borstsegment licht creme kleurig ..... *Psyche crassiorella* (Bruand d'Uzelle)
14. Mannetje: voorvleugel met 8 aderen; kleine zwartbruine soort; voorpoot zonder epiphyse. Zak met grassukjes die vaak zo lang zijn als de zak ..... *Epichnopterix plumella* (D & S)
 -. Mannetje: voorvleugel met 9 aderen; grotere soort; voorpoot met epiphyse. Zak gebogen en met zandkorrels bedekt ..... *Rebelia herrichiella* Strand

15. Mannetje: voorpoot met epiphyse; voorvleugel met 9 aderen, achter vleugel met 5 aderen uit de middencel 16
 -. Mannetje: voorpoot zonder epiphyse; vleugelbeadering anders 18
16. Spanwijdte 15 - 18 mm. Vleugels smal, met verspreide smalle haarschubben, schubklasse 1 - 2 ..... *Acanthopsyche atra* (Linnaeus)
 -. Spanwijdte 20 - 26 mm. Vleugels met een bredere vorm 17
17. Spanwijdte 20 - 25 mm. Vleugel zeer breed; overwegend dicht beschubd, met zwarte brede haarschubben van klasse 5 - 6 ..... *Canephora unicolor* (Hufnagel)
 -. Spanwijdte 22 - 26 mm. Vleugel breed; bruin; met minder dicht beschubde vlakken, waarop haarschubben van klasse 1 - 3 ..... *Pachythelia vilosella* (Ochsenheimer)
18. Mannetje: voorvleugel met 7 - 8 aderen; achter vleugel met 4 aderen uit de middencel, subcostaal- en radiaaladeren versmolten ..... *Ptilocephala plumifera* (Ochsenheimer)
 -. Mannetje: achtervleugels met 5 - 6 aderen, subcostaal aderen gescheiden 19
19. Mannetje: achtervleugel met 5 aderen uit de middencel; antenne afgeplat *Apterona helicoidella* (Vallot)
 -. Mannetje: achtervleugel met 6 aderen uit de middencel; antenne kamvormig 20
20. Zak met bedekkend kokervormig spinsel; op de zak dwars geplaatste bedekking van fragmentjes; eind spinselbuis van mannelijke zak zeer lang. De kamvormige antenne aan de buitenzijde afgerond, met wimpers. Ogen kleiner dan de kophoogte. Afstand tussen de ogen gelijk of groter dan de ooghoogte. .... *Phalacropterix graslinella* (Boisduval)
 -. Zak onregelmatig bedekt met fragmenten, doch wel overwegend in de lengte richting geplaatst; zonder bedekkend spinsel; eindbuis van de mannelijke zak kort. De kamvormige mannelijke antenne aan de buitenzijde afgeplat, zonder wimpers. Ogen zo hoog als de kophoogte; afstand tussen de ogen gelijk of kleiner dan de ooghoogte ..... *Sterrhopterix fusca* (Hübner)

ELACHISTA BISULCELLA (Duponchel, 1843) door F. Groenen

Op 22 augustus 1999 heb ik, in het natuurgebied "De Plateaux" te Valkenswaard, een vrouwtje van *Elachista bisulcella* (Duponchel) gevangen. Deze fraaie Elachistide, de vleugel is bruinzwart van kleur met een witte, aan de buitenzijde gele dwarsband, is goed herkenbaar. Een ander kenmerk is de franje van de voorvleugel. Deze is, van de apex tot op de helft van de buitenrand, lichtgeel. De franje is verder grijszwart van kleur.

De soort kan ik als nieuw melden voor Noord Brabant en is verder in Nederland van een 12- tal vindplaatsen bekend. In de periode van 1865 tot 1941, is *E. bisulcella* zelden waargenomen. De vindplaatsen van vóór 1941 liggen allemaal in het noordelijk gedeelte van Nederland. In 1973 is de soort herontdekt in Zuid-Limburg en sinds 1983 is *bisulcella* op diverse plaatsen, vooral langs de kust en op de Waddeneilanden, gevangen. In België is de soort, van waarnemingen van vóór 1980, bekend van de provincies Limburg en Brabant. Het verspreidingsgebied omvat geheel Europa.

De voedselplanten van de rups zijn verschillende soorten grassen: *Deschampsia cespitosa* P.B. (Ruwe smele), *Brachypodium sylvaticum* P.B. (Boskortsteel), *Calamagrostis epigejos* Roth (Duinriet) en *Carex sp.* (Zegge sp.). De rups mineert in het blad en hij verlaat regelmatig zijn mijn om een nieuwe mijn te maken. Op het blad kunnen dan ook meerdere mijnen aangetroffen worden. Na overwintering vindt de verpopping plaats in juni; het imago vliegt van half juli tot eind augustus

Literatuur

- Kuchlein, J.H.**, 1993. *De kleine vlinders. Handboek voor de faunistiek van de Nederlandse microlepidoptera*: 1-715, Pudoc, Wageningen.
- Prins, de, W.**, 1998. *Catalogue of the Lepidoptera of Belgium*: 1-236, Studiedocumenten van het K.B.I.N., Brussel.
- Traugott-Olsen, E.**, 1977. *The Elachistidae (Lepidoptera) of Fennoscandia and Denmark*: 1-299, Fauna Entomologica Scandinavica vol. 6, Denmark.
- Gielis, C., et al**, 1985. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland, voornamelijk in 1982 en 1983

(Lepidoptera)- *Entomologische Berichten, Amsterdam* 45: 89-104.

Huisman, K.J., et al, 1996. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in het jaar 1993
(Lepidoptera)- *Entomologische Berichten, Amsterdam* 56: 37-55.

VANGSTEN VAN DE PEELEXCURSIE 1999 door Rob de Vos

Gebiedsdelen

Groote Peel (GP); Mariapeel & Mariaveen (MP); Deunse Peel (DP); Het Zinkske (ZI); Ysselsteyn (YS).

Lijst van waarnemers:

Mw M.S.M. de Keijser (DK); L.J. van Deventer (DV); K.J. Huisman (HM); F. Post, H. Spijkers, P. van Son, J. Schipperen & W. Geraedts (PO); P.J. Rooij (RO); mw J.W. Sinnema (SI); H. ten Holt (TH); R. Vis (VI); R. de Vos (VO); J.H.H. Zwier (ZW).

Overzicht van de vangsten

Phymatopus hecta GP, DP (PO); *Tinea columbariella* GP (ZW); *Monopis obviella* GP (VO, ZW); *Monopis monachella* GP (VO); *Taleporia tubulosa* GP (VO); *Psyche casta* GP, MP, YS (DK, SI, VO); *Yponomeuta evonymella* GP, MP, DP, ZI (HM, RO, VI, VO, ZW); *Yponomeuta irrorella* GP (VO); *Paraswammerdamia nebulella* GP (VO); *Argyresthia brockeella* MP (VI, ZW); *Argyresthia retinella* GP, MP (HM, VI, ZW); *Tubuliferodes josephinae* GP, MP, ZI (DV, HM, VI, VO, ZW); *Pleurota bicostella* ZI (DV); *Endrosis sarcitrella* GP (HM); *Batia unitella* GP, ZI (DV, HM, ZW); *Batia lambdella* GP (HM); *Eratophyes amasiella* MP (VI); *Coleophora lutipennella* GP (VO); *Coleophora flavipennella* GP, MP (HM, VI, ZW); *Coleophora serratella* MP (ZW); *Coleophora albidella* GP (ZW); *Coleophora palliatella* GP (ZW); *Coleophora betulella* GP (ZW); *Coleophora pyrrhulipennella* ZI (HM); *Coleophora alticolella* GP (HM, ZW); *Monochroa cytisella* GP (HM); *Exotelea dodecella* GP (HM); *Teleiodes luculella* GP (VO); *Teleiodes proximella* GP, MP, ZI, YS (DK, DV, HM, VI, ZW); *Gelechia nigra* GP (VO); *Aroga velocella* MP, ZI (DK, DV, HM, ZW); *Sophronia semicostella* GP (VO, ZW); *Brachmia blandella* MP, ZI (DK, HM, VO); *Apoda limacodes* GP, DP, ZI (DK, PO, RO, SI, TH, VI); *Cossus cossus* GP, DP (PO, SI, VI); *Zeuzera pyrina* GP, DP (PO, SI, TH); *Phragmataecia castaneae* DP (PO, RO); *Aethes cnicana* GP (ZW); *Tortrix viridana* GP (HM, RO, VO, ZW); *Aleimma loeflingiana* GP, MP, ZI (DK, DV, HM, VI, VO, ZW); *Acleris notana* GP, MP, ZI (DK, DV, HM, VO, ZW); *Acleris variegana* MP (VI); *Acleris hastiana* GP (HM); *Cnephasia incertana* GP (HM); *Epagoge grotiana* GP, MP, ZI (DV, HM, VI, ZW); *Periclepsis cinctana* GP, ZI (DK, HM, ZW); *Archips oporana* GP (HM); *Archips podana* GP, MP, DP, ZI (DK, DV, HM, RO, VI, VO, ZW); *Archips xylosteana* GP, MP, ZI (DV, HM, RO, VI, VO, ZW); *Pandemis cerasana* GP, MP, ZI (DK, HM, VI, VO, ZW); *Pandemis heparana* GP, MP (VI, VO); *Clepsis spectrana* GP (VO, ZW); *Clepsis pallidana* GP, ZI (DK, HM, VO); *Bactra lancealana* GP, DP (HM, RO); *Bactra robustana* GP (VO); *Hedya nubiferana* MP (VI, ZW); *Orthotaenia undulana* ZI (DV); *Cymolomia hartigiana* GP (VO); *Argyroploce lacunana* GP, MP (HM, ZW); *Argyroploce micana* ZI (DK, HM); *Argyroploce palustrana* GP (VO); *Epinotia subocellana* MP (VI, ZW); *Epinotia demarniana* MP (ZW); *Epinotia rubiginosana* MP (ZW); *Zeiraphera isertana* GP, MP, ZI (DK, HM, VO, ZW); *Gypsonoma dealbana* GP, MP, ZI (DK, HM, VI, VO, ZW); *Gypsonoma minutana* MP (ZW); *Epiblema uddmanniana* GP (VO, ZW); *Eucosma cana* GP (VO); *Spilonota ocellana* GP, MP, ZI (DV, HM, VI, VO, ZW); *Spilonota laricana* GP, ZI (DK, HM); *Rhyacionia buoliana* GP (HM, VO, ZW); *Rhyacionia pinicolana* GP (VO); *Strophedra weirana* MP (VI); *Strophedra nitidana* GP (ZW); *Choreutis pariana* YS (DK, HM); *Hellinsia didactylites* ZI (DV); *Hypsopygia costalis* GP, ZI (DK, HM, VO); *Synaphe punctalis* GP (RO); *Endotricha flammealis* GP, ZI (DV, RO, VO, ZW); *Cryptoblabes bistriga* GP, YS (HM, RO, VO); *Phycita roborella* GP (HM); *Dioryctria abietella* GP (VO); *Dioryctria schuetzeella* GP (VO); *Ortholepis betulae* GP, MP, ZI, YS (DK, DV, HM, VI, VO, ZW); *Pyla fusca* DP (RO); *Conobathra repandana* GP, ZI (DK, HM, VO); *Acrobasis consociella* GP, MP, ZI (DK, DV, HM, VI, VO, ZW); *Scoparia ambigualis* GP, MP, DP, ZI (DV, RO, VI, VO, ZW); *Witlesia pallida* ZI (DV); *Chilo phragmitella* DP (RO); *Chrysoteuchia culmella* GP, MP, DP, ZI, YS (DK, DV, HM, RO, VO); *Crambus pascuella* GP, MP, ZI (DK, DV, HM, VO); *Crambus pratella* ZI (DV); *Crambus lathoniellus* GP, MP (DK, HM, VI, VO, ZW); *Crambus perlella* GP, MP, ZI (DK, HM, RO, VO); *Catoptria pinella* GP, ZI (DV, VO); *Catoptria margaritella* GP, MP, YS (DK, HM, VI, ZW); *Elophila nymphaeata* DP (RO); *Acentria ephemerella* ZI (DK, HM); *Nymphula stagnata* DP (RO); *Ostrinia nubilalis* GP (VO); *Eurrhyncha hortulata* GP, DP (HM, RO); *Perinephela lancealis* DP (RO); *Phlyctaenia coronata* GP (RO); *Lasiocampa quercus* GP (SI); *Macrothylacia rubi* GP (PO, SI); *Dendrolimus pini* GP (PO); *Euthrix potatoria* GP, DP, ZI (DK, PO, RO, SI, TH, VI, VO); *Gastropacha quercifolia* GP, DP (PO, SI, TH); *Saturnia pavonia* GP, MP (SI, ZW); *Mimas tiliae* GP, MP (RO, SI, TH, VI); *Smerinthus ocellata* GP, DP (PO, RO, VI); *Laothoe populi* DP (PO, RO); *Thymelicus sylvestris* DP (DK); *Ochlodes faunus* GP, DP, YS (DK, SI, VI); *Heteropterus morpheus* GP, DP, ZI (DK, HM, SI, VI); *Gonepteryx rhamni* GP (VI); *Pieris brassicae* GP, DP, YS (DK, VI); *Pieris rapae* GP, DP, YS (VI); *Pieris napi* GP, DP (SI,

VI); *Lycaena phlaeas* GP (SI); *Plebeius argus* GP, DP, ZI, YS (DK, SI, VI); *Pararge aegeria* GP (SI); *Aphantopus hyperantus* MP, DP (DK, VI, VO); *Maniola jurtina* GP, DP, YS (SI, VI); *Vanessa atalanta* MP (VO); *Polygonia c-album* YS (DK, VI); *Thyatira batis* DP, ZI (DK, PO); *Habrosyne pyritoides* GP, MP, DP, ZI (DK, PO, RO, SI, TH, VI, VO); *Tethea ocularis* GP, DP (PO, RO, VI); *Tethea or* GP, MP, DP (PO, RO, SI); *Tetheel-la fluctuosa* DP (PO); *Ochropacha duplaris* GP, DP (PO, VI); *Falcaria lacertinaria* GP, DP (PO); *Watsonella binaria* DP (PO); *Drepana falcataria* MP, DP (PO, SI); *Lomaspilis marginata* GP, MP, DP, ZI (DK, PO, RO, SI, TH, VI); *Macaria notata* GP, MP, DP, ZI, YS (DK, PO, SI, VI); *Macaria alternata* GP, MP, DP (PO, SI, TH, VI, VO); *Macaria liturata* GP, DP (PO, SI, VI); *Petrophora chlorosata* GP, MP, DP (PO, RO, SI, TH, VO); *Pachycnemis hippocastanaria* GP, DP, ZI (DK, PO, RO); *Opisthograptis luteolata* GP, DP (PO, RO, VI); *Epione repandaria* GP, MP, DP (PO, RO, VI); *Ourapteryx sambucaria* GP, DP (PO, RO); *Biston betularia* GP, MP, DP (PO, RO, SI, VI, VO); *Alcis repandata* DP (PO, RO); *Hypomecis roboraria* MP, DP (PO, SI); *Hypomecis punctinalis* GP, MP, DP (PO, RO, SI, VI, VO); *Ectropis crepuscularia* GP, MP, DP, ZI (DK, PO, RO, SI, VI, VO); *Parectropis similaria* DP (PO); *Aethalura punctulata* DP (PO); *Ematurga atomaria* GP (SI, TH); *Bupalus piniaria* GP, DP (PO, RO, TH, VI); *Cabera pusaria* GP, MP, DP, ZI, YS (DK, PO, RO, SI, TH, VI, VO); *Cabera exanthemata* GP, MP, DP (PO, SI, TH, VI); *Lomographa temerata* GP, DP (PO, RO); *Hylaea fasciaria* GP, DP (PO, SI, TH, VI, VO); *Geometra papilionaria* GP, MP, DP (PO, RO, SI, VI); *Comibaena bajularia* GP, MP, DP (PO, RO, SI, VI); *Hemithea aestivaria* GP, MP, DP (PO, RO, SI, VI, VO); *Timandra comae* DP, ZI (DK, PO); *Scopula rubiginata* GP, DP (RO, VI); *Scopula immutata* DP (DK); *Scopula floslactata* GP (PO); *Idaea muricata* DP, ZI (DK, PO); *Idaea biselata* DP (PO, RO); *Idaea dimidiata* GP, MP, DP (PO, RO, SI, VI); *Idaea emarginata* GP, DP (PO); *Idaea aversata* GP, MP, DP (PO, RO, SI, VI); *Idaea straminata* GP, DP (PO, SI); *Lythria cruentaria* GP, ZI (DK, SI); *Xanthorhoe spadicearia* DP (PO); *Xanthorhoe montanata* DP (PO); *Xanthorhoe fluctuata* DP (PO); *Epirrhoe alternata* DP (PO); *Epirrhoe rivata* GP (TH); *Camptogramma bilineata* GP, DP (PO, VI); *Mesoleuca albicillata* GP, DP (PO, VI); *Pelurga comitata* DP (PO); *Eulithis mellinata* GP, MP (PO, SI, VO); *Eulithis pyraliata* GP (VO); *Ecliptopera silaceata* DP (PO); *Plemyria rubiginata* GP, DP (PO, SI, VO); *Thera firmata* GP (VI); *Thera obeliscata* GP, DP (PO, RO, SI); *Colostygia pectinataria* DP (PO); *Hydriomena furcata* DP (PO, RO); *Hydriomena, impluviata* MP, DP (PO, SI); *Rheumaptera undulata* GP, DP (PO, SI, VI); *Perizoma alchemillata* GP, MP, DP (PO, SI, TH); *Eupithecia abietaria* GP (VI); *Eupithecia linariata* GP, MP (SI, VI); *Eupithecia subfuscata* GP (VO); *Eupithecia succenturiata* GP, DP (PO, SI, TH, VI); *Eupithecia subumbrata* GP, MP, DP, ZI (DK, PO, SI, TH, VO); *Eupithecia nanata* GP, DP (PO); *Eupithecia virgaureata* MP (VI); *Gymnoscelis rufifasciata* GP, MP, DP (PO, SI, VI, VO); *Chloroclystis v-ata* GP, DP, ZI (DK, PO, SI, VO); *Rhinoprora rectangulata* DP (PO); *Euchoeca nebulata* DP (PO, RO); *Hydrelia flammeolaria* GP, DP, ZI, YS (DK, RO, VI); *Lobophora halterata* DP (PO); *Pterapherapteryx sexualata* DP (PO, RO); *Thaumetopoea processionea* GP, YS (DK, VO); *Cerura vinula* GP (VI); *Furcula bicuspidis* DP (PO); *Notodonta dromedarius* GP, MP, DP (PO, TH); *Notodonta ziczac* GP, DP (PO, VO); *Drymonia dodonaea* GP (VO); *Drymonia querna* GP, DP (PO, VO); *Pheosia tremula* GP, DP (PO, VO); *Pheosia gnoma* GP, DP (PO, VI, VO); *Pterostoma palpina* GP, DP (PO, SI); *Ptilodon capucina* GP, DP (PO, RO, VI); *Gluphisia crenata* DP (PO); *Phalera bucephala* GP, MP, DP (PO, RO, SI, VI, VO); *Stauropus fagi* DP (PO, RO); *Moma alpium* GP, DP (PO, SI, VI); *Acronicta leporina* GP, DP (PO, TH); *Acronicta megacephala* GP, DP (PO, TH, VI); *Craniophora ligustri* GP (VI); *Macrochilo cribrumalis* GP, MP, DP (PO, SI); *Herminia tarsicrinalis* DP (PO); *Herminia grisealis* GP, DP (PO, SI); *Zanclognatha tarsipennalis* GP (SI); *Hyphenodes humidalis* DP (PO); *Schranksia costae trigalis* DP (PO); *Minucia lunaris* DP (PO); *Callistege mi* GP (SI); *Scoliopteryx libatrix* GP, DP (PO, VO); *Hypana proboscidalis* GP, DP (PO, TH, VI); *Rivula sericealis* GP, DP (DK, PO, RO, SI, VI, VO); *Diachrysis chrysitidis* DP (PO); *Plusia putnami* DP, ZI (DK, PO); *Autographa gamma* GP, MP, DP (PO, SI); *Abrostola triplasia* DP (PO); *Protodeltote pygarga* GP, MP, DP, ZI, YS (DK, PO, RO, SI, TH, VI, VO); *Deltote bankiana* GP, MP, DP, ZI, YS (DK, DV, PO, RO, SI, TH, VI, VO); *Elaphria venustula* GP, DP, ZI (DK, PO, VO); *Caradrina morpheus* GP, MP, DP (PO, SI, VI, VO); *Hoplodrina octogenaria* GP, DP (PO, SI, TH, VI); *Hoplodrina blanda* GP (VO); *Hoplodrina ambigua* DP (PO); *Charanyca trigrammica* DP (PO); *Chilodes maritima* DP (PO); *Dypterygia scabriuscula* MP, DP, ZI (DK, PO, SI, TH, VI, VO); *Rusina ferruginea* GP, MP, DP, ZI (DK, PO, RO, SI, TH, VI, VO); *Euplexia lucipara* GP, DP (PO, RO, VO); *Phlogophora meticulosa* GP, DP (PO, TH); *Ipimorpha subtusa* GP (SI); *Enargia paleacea* DP (PO); *Parastichtis suspecta* GP, DP (PO, RO, SI, VI, VO); *Cosmia trapezina* GP, DP (PO, RO, VI); *Apamea monoglypha* GP, MP, DP, ZI (DK, PO, RO, SI, TH, VI, VO); *Apamea crenata* DP (PO); *Apamea aquila* GP (VO); *Apamea remissa* GP, MP, DP (PO, SI, TH, VI); *Apamea unanimitis* DP (PO); *Apamea ophiogramma* DP (PO); *Oligia strigilis* DP (PO); *Oligia latruncula* GP, DP (PO, VO); *Oligia fasciuncula* DP (PO); *Mesoligia furuncula* GP, ZI (DK, VI); *Photedes minima* DP (PO); *Archanara geminipuncta* DP (PO); *Coenobia rufa* GP, DP (PO, SI, VO); *Lacanobia oleracea* GP, MP, DP (PO, RO, SI, TH, VI, VO); *Lacanobia thalassina* MP (VI); *Lacanobia contigua* GP, ZI (DK, TH, VO); *Hecatera bicolorata* GP (SI, VO); *Hadena compta* DP (PO); *Sideridis albicolon* GP (PO, VO); *Heliophobus reticulata* GP (TH); *Melanchnra pisi* GP, MP, DP (PO, RO, SI, TH, VI); *Mamestra brassicae* DP (PO); *Mythimna turca* GP, MP, DP (PO, RO, SI, VI); *Mythimna pudorina* GP, MP, DP, ZI (DK, PO, RO, SI, TH, VI, VO); *Mythimna impura* GP, MP, DP, ZI (DK, PO, RO, SI, TH, VI, VO); *Mythimna pallens* DP (PO); *Mythimna obsoleta* DP (PO); *Mythimna comma* GP, DP (PO); *Cerapteryx graminis* GP (VO); *Axylia putris* GP, MP, DP (PO, RO, SI, TH, VI); *Ochropleura plecta* GP, MP, DP, ZI (DK, PO, TH, VI, VO); *Diarsia mendica* GP, MP, DP (PO, SI, TH, VI, VO); *Diarsia brunnea* GP, DP (PO, SI); *Diarsia rubi* GP, DP (PO, VO); *Noctua pronuba* GP, MP, DP,

ZI (DK, PO, RO, SI, TH, VI, VO); *Noctua orbona* DP (PO); *Noctua comes* GP, DP (PO, TH); *Noctua fimbriata* GP (SI, VI); *Lycophotia porphyrea* GP, MP, DP, ZI (DK, PO, RO, SI, TH, VI, VO); *Xestia c-nigrum* MP, DP (PO, SI, VI); *Xestia triangulum* GP, DP (PO, RO, SI, TH, VO); *Agrotis puta* GP, DP (PO); *Agrotis exclamatio-nis* GP, MP, DP (PO, RO, SI, TH, VI); *Agrotis clavis* GP, DP (PO, RO, SI, TH, VO); *Agrotis segetum* GP, DP (PO); *Dicallomera fascelina* GP (TH); *Orgyia antiqua* GP, DP (PO); *Euproctis similis* GP, MP, DP, YS (DK, PO, SI, VI, VO); *Meganola albula* GP, DP (PO); *Nola confusalis* GP, MP (SI, TH, VI, VO); *Nola aerugula* GP, MP, DP, ZI (DK, PO, RO, SI, TH, VI, VO); *Nycteola revayana* GP, DP (PO, RO, TH); *Bena bicolorana* GP, DP (PO, SI); *Earias clorana* GP (VI); *Thumata senex* GP, MP, DP, ZI (DK, PO, RO, SI, VI, VO); *Miltochrista miniata* GP, DP (PO); *Cybosia mesomella* GP, MP, DP, ZI, YS (DK, PO, RO, SI, TH, VI, VO); *Pelosia muscerda* GP, MP, DP (PO, RO, SI, TH, VI, VO); *Atolmis rubricollis* GP, DP, ZI (DK, PO, TH, VI, VO); *Eilema depressa* DP (PO); *Eilema griseola* GP, MP, DP, ZI (DK, PO, RO, SI, VI, VO); *Eilema lurideola* GP, DP (PO, RO, VI); *Eilema complana* GP, MP, DP (PO, SI, TH, VI, VO); *Eilema sororcula* DP (PO); *Spilosoma lutea* GP, MP, DP (PO, SI, TH); *Spilosoma lubricipeda* GP, MP, DP, ZI (DK, PO, RO, SI, TH, VI, VO); *Spilosoma urticae* GP (TH); *Diaphora mendica* GP, DP (PO, VI); *Rhyparia purpurata* GP (PO); *Diacrisia sannio* DP (PO); *Amata phegea* GP, MP (HM, PO, SI, TH, VI, VO).

Enkele opmerkingen bij de macro-vangsten in de Peel:

Taleporia tubulosa: Als zakje gevonden.

Psyche casta: Als zakjes gevonden.

Macrothylacia rubi: Door Post c.s. als rups gevonden.

Gastropacha quercifolia: In de Peel blijkbaar nog een resident. In totaal zijn zeven exemplaren gevangen! Elders in Nederland zeer lokaal (voornamelijk in de oostelijke helft) en schaars.

Saturnia pavonia: Zowel mevrouw Sinnema als de heer Zwier vonden een jonge rups.

Heteropterus morpheus: Elders in Nederland een zeldzame soort, maar in de Peel blijkbaar zeer algemeen. Er werd een groot aantal gezien.

Thera firmata: Ruud Vis ving een exemplaar van de zeldzame zomergeneratie. De soort vliegt vooral in de herfst.

Eupithecia abietaria: Van deze zeldzame spanner ving Vis een exemplaar in de Groote Peel. Het is een nieuwe vindplaats voor de soort.

Thaumetopoea processionea: Er werden enkele (oude) rupsennesten gevonden, veelal doodgespoten.

Drymonia querna: Volgens Lempke (1959) een wijd verbreide soort in het noorden, oosten en zuiden van Nederland. Thans is de soort helemaal niet meer zo algemeen en komt slechts lokaal voor.

Tijdens de excursie werden drie exemplaren gevangen.

Craniophora ligustri: Vis ving een exemplaar van deze zeer lokale en meestal zeldzame uil. Vooral voor de Peel is het een bijzondere vangst: uitgaande van de bij Lempke (1964) bekende vindplaatsen is dit een nieuwe vindplaats. De soort is gebonden aan niet te droge plaatsen waar Es groeit.

Plusia putnami: Een typische soort voor moerassige gebieden en dus in de Peel geen onverwachte gast. Het is echter opmerkelijk dat uitsluitend 13 *putnami*'s werden gevangen en geen enkele (algemenere) *festucae*.

Abrostola triplasia: Opgemerkt moet worden dat met "*triplasia*" de voorheen "*trigemina*" genoemde soort bedoeld wordt. De andere soort (voorheen "*triplasia*") heet tegenwoordig "*tripartita*".

Protodeltote pygarga: Misschien wel de meest algemene soort van de excursie, hoewel ook *Deltote bankiana* en *Cybosia mesomella* talrijk is waargenomen.

Apamea aquila: Een soort die zich min of meer "volgens het boekje" gedraagt. Lempke (1965) vermeldt dat de soort plaatselijk talrijk kan zijn, waaronder de Peel, en vooral op stroop komt. Het is dus een typische soort voor de Peel, maar er werd slechts één exemplaar gevangen: op stroop, dat wel!

Mythimna turca: Lempke (1964) maakt melding van het achteruitgaan van de soort. Destijds kwam de vlinder voornamelijk in Noord-Brabant en Limburg voor. Waarschijnlijk is dat zo gebleven, al is de indruk dat vlinder de laatste tijd minder schaars is geworden, gezien de talrijke recente vangsten in Noord-Brabant en ook nu weer in de Peel.

Noctua orbona: In Nederland een vrij lokale soort van zandgronden, maar op sommige vliegplaatsen toch talrijk (o.a. Texel). Van de Peel nog niet eerder bekend.

Spilosoma urticae: Een typische soort voor de wat nattere terreinen. Over het algemeen toch een lokale soort, soms plaatselijk algemeen. Ten Holt ving het enige exemplaar van de excursie in de Groote Peel.

Rhyparia purpurata: Er zijn niet veel vindplaatsen in Nederland bekend, al is de indruk dat de soort plaatselijk kan zijn. Reeds in 1961 schreef Lempke dat de verspreiding verbrokkeld is en dat is er helaas niet beter op geworden. Post c.s. ving twee exemplaren in de Groote Peel.

Amata phegea: Voor velen dé verrassing om zoveel Phegeavlinders te zien in de Groote Peel en Mariapeel. Er werden in totaal een paar honderd exemplaren geteld, waaronder vele in copula! Met deze soort gaat het dus blijkbaar zeer goed.

**NOCTUA JANTHE EN NOCTUA JANTHINA: EERSTE
TERUGMELDING (T.B.V. NAJAARSBIJEENKOMST SECTIE TER
HAAR, 1999)** door Henk ten Holt

Naar aanleiding van mijn stukje voor de voorjaarsbijeenkomst een korte terugmelding met eerste voorlopige conclusies. Ik heb tot op heden 1 reactie gehad (de heer Slot uit Doorn). Daarnaast heeft Rob de Vos de in het bestand van het Zoologisch Museum opgenomen gegevens over *janthe* en *janthina* verstrekt. Via die weg zijn natuurlijk ook de gegevens van een aantal andere leden van Ter Haar benut.

Ik heb er voor gekozen alleen de gegevens over 1996 tot 1998 te gebruiken en ben er voor het gemak maar van uit gegaan dat alle gegevens gebaseerd zijn op correcte determinaties. Overigens heb ik mijn eigen waarnemingen daarin nog niet verwerkt.

De onderstaande tabel bevat een aantal kerngegevens.

Jaar	Aantal records		Aantal exemplaren		Vroegste datum		Laatste datum	
	Jahe	Jana	Jahe	Jana	Jahe	Jana	Jahe	Jana
1996	36	14	94	25	11.7	22.7	12.9	6.9
1997	94	67	269	158	10.7 ¹	12.7	11.9	11.9
1998	38	12	121	15	17.7	4.7	21.9	10.9
Totaal	168	93	484	198	10.7	4.7	21.9	11.9

¹(Het bestand bevat een melding van 1 exemplaar op 16 mei. Deze heb ik buiten beschouwing gelaten.)

Vraag 1. Aandeel *janthina*

De vraag betrof het aandeel *janthina*.

Het aandeel *janthina* berekend als % van het aantal records varieert van 24% (1998) tot 42% (1997). Gemiddeld 35% over alle records van 1996-1998.

Het aandeel *janthina* berekend als % van de waargenomen exemplaren varieert van 11 % in 1998 tot 37% in 1997. Het gemiddelde over alle records van 1996-1998 bedraagt 29%. (Vergelijk mijn eerdere stuk: ik kwam op gemiddeld 37%).

¹1997 lijkt een goed jaar te zijn geweest voor *janthina* in tegenstelling tot 1998.

Conclusie:

janthina komt meer voor dan gedacht werd, althans in 1996-1998. Ik verwijs nogmaals naar de "10%-vuistregel". Deze lijkt dus niet op te gaan. Over een eventuele trend over een langere periode kan (nog) geen uitspraak worden gedaan.

Vraag 2. Vliegtijden

De vraag was of *janthina* wellicht iets eerder vliegt dan *janthe* en of op basis daarvan de variatie in het aandeel *janthina* verklaard kan worden.

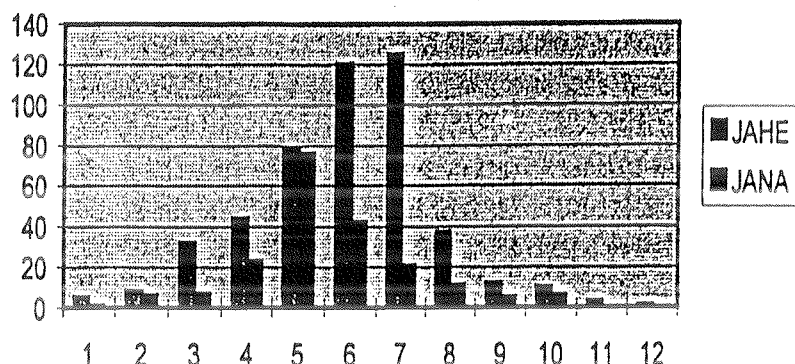
Om antwoord daarop te krijgen heb ik de vliegperiode - die voor de jaren 1996 tot 1998 loopt van 4 juli (eerste *janthina*) tot 21 september (laatste *janthe*) - verdeeld in 12 weken. De eerste week loopt van 4 tot en met 10 juli. De laatste van 19 tot en met 25 september. Per week heb ik de aantallen waargenomen exemplaren

x-as: weeknummer

y-as: aantal

Vliegtijden *Noctua janthe* en *Noctua janthina*
(bron gegevens: bestand Zoologisch Museum
Amsterdam)

gesommeerd (zonder op het jaar te letten). Hieruit komen de volgende fraaie vliegtijdbeelden naar voren.

Bevindingen:

- # *janthe* en *janthina* beginnen vrijwel gelijktijdig te vliegen
- # *janthe* lijkt net iets langer door te vliegen dan *janthina*
- # *janthina* piekt duidelijk iets eerder (circa 1,5 week) dan *janthe*
- # bij *janthe* is er sprake van een geleidelijke toename, dan een vrij langdurige piek en vervolgens een snelle afname van de aantallen
- # bij *janthina* is er sprake van een meer plotselinge toename, een iets kortere piek en een geleidelijker afname.

Vraag 4. Waardplanten

Zeer opvallend in het bestand van het Zoölogisch museum is dat alle waarnemingen betrekking hebben op imago's. Er zijn geen waarnemingen van rupsen opgenomen in het bestand. Dit is zeker niet bij alle vlindersoorten zo. Heeft er iemand wel eens rupsen van *janthe* of *janthina* aangetroffen en zo ja, op welke waardplant?

Overig: verspreiding in Nederland

Van *janthe* zijn na 1995 geen waarnemingen opgenomen in het bestand uit de provincies Friesland (wel enkele meldingen tot 1996) en Flevoland (helemaal niets). Voor *janthina* geldt dat er zowel uit Friesland als Drenthe slechts twee meldingen zijn tot 1996. Daarna geen enkele meer. Ook uit Groningen zijn er slechts twee meldingen (vanaf 1996). Uit Flevoland is ook *janthina* nog niet gemeld.

Opvallend veel meldingen van *janthe* komen uit de zuidelijke provincies Zeeland, Zuid-Holland en Noord-Brabant. Daarentegen komen bij *janthina* naar verhouding zeer veel meldingen uit Gelderland.

Wordt vervolgd (zodra voldoende nieuwe informatie beschikbaar is).

Conclusie

Janthina vliegt dus niet eerder dan *janthe* maar piekt wel eerder. Omdat deze piek net iets eerder ligt dan bij *janthe* én omdat *janthina* in wat minder grote aantallen voorkomt, ontstaan grote verschillen in de aandelen *janthina* per week gedurende de vliegtijd. Tijdens de piek van *janthina* is het dus heel goed mogelijk om een aandeel van circa 50% *janthina*'s te bereiken (week 5). Dit stemt goed overeen met het aandeel *janthina* van 49% dat ik op 29 juli 1997 (m.a.w. week 4) aantrof.

Vraag 3 Biotoopvoorkeur

Hierover kunnen op grond van het gegevensbestand geen conclusies worden getrokken. Hoewel beide soorten op dezelfde plaatsen kunnen worden aangetroffen, prefereert - ook volgens de heer Slot - *Noctua janthina* mogelijk vochtiger milieus. Dit verdient echter nog nader onderzoek.

VOORJAARSBIJEENKOMST VAN DE SECTIE "Ter HAAR"

De voorjaarsbijeenkomst wordt gehouden op
Zaterdag 26 februari 2000 om 11.00 uur

te Lexmond, in het "Verenigingsgebouw Killesteijn", Kortenhoevenseweg 63, Lexmond, Tel: 0347-351933.

AGENDA

- . Opening door de voorzitter
- . Bestuursmededelingen en ingekomen stukken
- . Faunistische mededelingen
- . Rondvraag
- . Afsluiting

Tijdens de middagpauze zal de heer **Oude-Elferink** entomologische instrumenten en hulpmiddelen ter verkoop tonen. Tevoren kunt u inlichtingen krijgen en/of bestellingen plaatsen. Tel: 073-6579700

VOORJAARSBIJEENKOMST VAN DE SECTIE "SNELLEN"

De voorjaarsbijeenkomst wordt gehouden op
Zaterdag 11 maart 2000 om 11.00 uur

te Lexmond, in het "Verenigingsgebouw Killesteijn", Kortenhoevenseweg 63, Lexmond, Tel: 0347-351933.

De koffie is gratis, wilt U wel uw lunchpakket meenemen?

AGENDA

- . Opening door de voorzitter
- . Bestuursmededelingen en ingekomen stukken
- . De heer Zwakhals legt het gebruik van Orde 4.0 uit.
- . De heer Kuchlein verklaart hoe determinatie-sleutels te gebruiken.
- . Faunistische mededelingen
- . Rondvraag
- . Afsluiting

Tijdens de middagpauze zal de heer **Vermandel** entomologische instrumenten en hulpmiddelen ter verkoop tonen. Tevoren kunt u inlichtingen krijgen en/of bestellingen plaatsen. Tel: : 0114-315617.